

dons, garrofes, prunes, nesples ---» (*Regiment, NCl.*, 25.14); i en Asiàis: «En ser content - cascú ha esperança / e, follament aquell, delit espera, / car los lli-dons - vol trobar en figuera, / e tals moriscs - cerca 'n la dolça França» (C, 19.3). «*Llidoner*: lotus», OPou (ThPu., 52).

Carles Ros, *Diccion.*, hi posa ja la forma moderna dominant entre les valencianes: «*lliróns*: almezas; *llironér*: almez o almezo: árbol que cría las almezas» [1762, p. 143, seguit per Sanelo, f° 96, però Cavanilles posa *llidoner* (*Observ.* II, 328)]; avui la forma amb -r- té poca extensió: no en tinc nota més que de Carlet (*llirons* i *llironer*, J. G. M., 1935), i jo la vaig recollir en un poble de Llitera (*lironé*, a Alins de Ll., poble de llenguatge mig-aragonès, 1965).

Formes que recullo directament en el país: *laduné* en els Aspres (Tellet, 1959); *ladoné* a la Vall de Cardós (Estaon, i diu que no n'hi ha gaires a Esterri de Cardós); *dalúné* a Arcavell (And., 1936); *ladoné* Penelles d'Urgell (1964), *ladoné* a les Garrigues, però *lidoné* allí (Gratallops, 1936); *lironé* Tírig, *lironér* Vila-real, i més freqüent en el transsuscronic: Gandia, Beniarbeig, Pego, Benilloba, Cocentaina, Bocairent, Laguar, Tollos, Banyeres, Guadalest (1962-3); noto que a Agres el vell pagès que interrogo diu *Fonteta l alidonér*, però el guarda (que sempre pretenen «parlar millor»), *Fonteta del lidonér*; de Xixona J. G. M. em reporta *lleó* (1935). A Mallorca *ladroné* a Sa Pobra d'Uialfàs, mentre que a Bunyola m'ho deien tant així com *ladoné*. En rossellonès *laduné* a Arles (ALF, supl.) etc. (Companyó, Conill).

La primera documentació castellana la forní don Juan Manuel: «como quier que los cipreses non lievan fructo que sea de comer, son muy buenos árboles e muy apuestos; e los araihanes e los *lidoneros* e los azofeifos e los nésperos e los espinos» (*Libro del Cavallero e del Escudero*, 1330, Rivad. LI, 252b, obra inspirada per Lull, però l'enumeració, molt més llarga que el bocí que en cito, és de collita pròpia de l'Infant castellà).

En portuguès propi hi ha una forma original, *lódão*, innovada amb el sufix -ANO- àton,² però el tipus general encara consta allà des de més antic, en la forma llatinitzada *lotonario* de 1067 (ZRPb. xxxv, 394), gal·lec d'Ourense *lodoeiro*, que també s'havia usat a Pontevedra i altres parts del país (com ens informava Sarmiento el 1756) i localment alterat en *lidoeiro*, *lo-deiro*, *lamigueiro* etc., en altres parts de Galícia (Sarmiento i Pensado, veg. les cites en el DECH).

En domini cast. consten una multitud de formes, citades per botànics, sovint no ben localitzades ni prou exactes fonèticament, que enumero en el DCEC/DECH (LATÓN II), i que no fóra útil de copiar: exceptuem-ne *latonero* en Laguna (1555) i *lidonero* en Frago (1556); el mot ha estat relegat a l'ús familiar, a causa de la invasió de l'àrabic *máys*, en la forma que em puntualitzava la dona d'immarcescible record, parlant de la fruiteta: «*almecinas*... no: *latones*, como decimos allí» (Bédar, Almeria, 1948). Ens interesen més les formes aragoneses i les restants de l'extrem

oriental: *latón* a la Puebla de Ixar (BDC xxiv, 173), *llironero* a Fonç (AORBB II, 260), arag. *lironero* a Bielsa (on en fan bastons, 1965) i entenc que són això el *lironé* de San Juan de Gistau, i els *lirons* de què em parlen a Saravillo (1965);³ en tot cas l'arbre i el seu fruit són *litón* i *lironero* Peralta (1836), *alatonero* a Cuevas (Alm.), *allatonero* a Sta. Cruz de Moya (Cuenca) i *aligonero* o *lligonero* en el xurro de Tita-guas, segons Rojas Clemente (1807); *latonero* en el de Sogorb (T. Fornés, s. v.) i d'Alcúdia de Beo (1961); segons GaSoriano, *lironé*, -ero, en el Centre, Sud i Sud-est de Múrcia, *alatoné*, -onero en el Nord-oest (veg. ibid., p. xiv).

Terrerros (bc., c. 1770) recull *lodón* sense localitzar; si *lodoño* és de Navarra com diuen el *DACEsp.* (1899) i ACastro (RFE VI, 340-4) o de Galícia o altres llocs on l'han localitzat, no consta de segur. En la toponímia consten el *Latonar* i *Cueva de Latoneros* en el Baix Aragó (termes de Santolea i Ladruñán, I. G. C.). I els pobles *Lodón* (ast.) i *Torrelodones* (prov. Madrid), d'especial interès aquest per la data arcaica que el seu genitiu singular acusa: TURREM LOTONIS 'torre del lledoner'.

Fora de la Península Ibèrica cal sobretot cridar l'atenció cap a l'istria *lodogno* (venecià i ladí), Pirano *ladogno*, croat d'Istria *ladonja*, eslovè *london* (Schuchardt, ZRPb. xxxv, 394-5).

Que no li puguem seguir la pista en terres occitanes (res en Rolland, *Flore Populaire de la France*, x, 93-6; FEW v, 425) no ens ha de preocupar gaire, primer perquè si el lledoner ja és rar en els nostres Pirineus centrals, poc o gens se'n troba en el vessant obac de la serralada i a partir del Massif Central de França; després perquè, a la meitat oriental d'Occitània el seu nom el reemplaçen d'una banda l'hellenisme modern *mic(r)ocoulier*, i d'altra banda el tipus provençal *falabrego*, d'aires pre-romans, probablement enganyosos si els botànics humanistes, seguits per Schuchardt, entenen bé un *fabo graeca* assenyalat en Plini.⁴ En tot cas, pel que fa al nostre nom *lledó*, no ens deixem desorientar pel girondí *ledoune* 'cirera d'arboç' («arbouse», Moureau, *Pat. de la Teste*), landès *aule-doun*, Guienne *ledouno*, *ledouney* (TdF) id., car aquí ens aparten del nostre nom tant el significat com la fonètica històrica, essent evident l'etimologia d'aquest, UNĒDO, UNEDŌNIS, 'arboç', com sigui que segons la fonètica històrica gascona és regular la conservació de la -d- intervocàlica.⁴

Però aqueixa etimologia seria impossible per als noms ibero-romànics, per raons semàntiques i fonètiques, car la -d- intervocàlica es perd sense excepcions en català i en gallego-portuguès; en va s'escarrassava G. de Diego a defensar aquest ètímon (RFE xi, 236-238; vi, 341) sense altre resultat que fer trontollar Moll (AORBB III, 11, 110, segons la seva cauta norma d'encendre un ciri a Déu i...).

Nosaltres perseverarem en la sàvia guia de Schuchardt (ZRPb. xxiv, xxviii, 194; xxix, 223; i per a les altres denominacions del mateix arbre, ZRPb. xxxiv, 338-42; xxxv, 385-96), el qual demostrà que el